

นโยบายต่างประเทศของลาวหลังสงครามเย็น:
ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับนโยบายต่างประเทศ

นายสิทธิศักดิ์ม ศรีสะเกษ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-3794-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LAO FOREIGN POLICY IN THE POST-COLD WAR ERA:
A STUDY ON FACTORS INFLUENCING LAO POLICY ADAPTATION

Mr. Sitsangkhom Sisaketh

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-17-3794-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์	นโยบายต่างประเทศของลาวหลังสงครามเย็น: ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับนโยบายต่างประเทศ
โดย	นายสิทธิศักดิ์ สักกะเกษ
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....
.....
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....
(อาจารย์ วรศักดิ์ มหัทธโนบล)

.....
.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

.....
.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์)

.....
.....
(รองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร)

สิทธิสังคม ศรีสะเกษ: นโยบายต่างประเทศของลาวหลังสงครามเย็น: ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับนโยบายต่างประเทศ (LAO FOREIGN POLICY IN THE POST-COLD WAR ERA: A STUDY ON FACTORS INFLUENCING LAO POLICY ADAPTATION) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู อ.ที่ปรึกษาร่วม : รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ 113 หน้า. ISBN 974-17-3794-7.

วิทยานิพนธ์ นี้ มีวัตถุประสงค์ ในการศึกษานโยบายต่างประเทศ ของลาวหลังสงครามเย็น โดยเน้นศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของลาวที่ส่งผลต่อการปรับนโยบายต่างประเทศ

วิธีการวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้การวิจัยในลักษณะการพรรณนาเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารวิชาการ และสิ่งพิมพ์ทางราชการอื่นๆ ตลอดจนข้อมูลต่างๆจากเว็บไซต์ ซึ่งมีทั้งที่เป็นภาษาลาว ไทย และอังกฤษ แนวทางการวิจัยของวิทยานิพนธ์จึงเน้นทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งระดับภายในและระดับระหว่างประเทศเป็นสำคัญ และใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวกับ เพื่อเป็นกรอบในการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า สภาพเศรษฐกิจของลาวและความต้องการความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อการปรับนโยบายต่างประเทศหลังสงครามเย็น นอกจากนี้ ยังพบว่าเหตุการณ์ระหว่างประเทศเช่น การสิ้นสุดของสงครามเย็นและการแก้ไขปัญหากรณีความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญในการเป็นเงื่อนไขระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อการปรับนโยบายต่างประเทศของลาวหลังสงครามเย็น

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4681189024 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: LAOS/LAO FOREIGN POLICY/LAO POLICY ADAPTATION

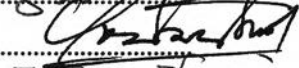
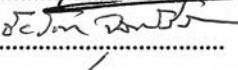
SITSANGKHOM SISAKETH: LAO FOREIGN POLICY IN THE POST-COLD WAR ERA:
A STUDY ON FACTORS INFLUENCING LAO POLICY ADAPTATION. THESIS
ADVISOR : ASSOC. PROF. CHAIWAT KHAMCHOO, PH.D., THESIS COADVISOR :
ASSOC. PROF. CHAYACHOKE CHULASIRIWONGS, PH.D., PP 113. ISBN 974-17-
3794-7.

This thesis is making a study on Lao foreign policy in the post-cold war era, concentrating on the internal and external factors which influence Lao foreign policy adaptation.

Employing descriptive and analytical approach, this thesis relied heavily on academic work, magazines and other official publications written in Lao, Thai and English as well as some information from websites. The analytical theme of this thesis focuses on economic and political history, both at domestic and external levels, and also employs linkage politics theory as the framework of studies.

The findings of this thesis were: the internal factors, namely the problem of economic development and the need of economic assistance, and the external factors including the demise of the cold war, and conflicts between Vietnam and Cambodia necessitated Laos' foreign policy adaptation in the post-cold war era.

Department International Relation
Field of study International Relation
Academic year 2005

Student's signature.....
Advisor's signature.....
Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขการวิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ท่านอาจารย์ วรศักดิ์ มัทธโนบล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านรองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร กรรมการ ที่ได้สละเวลาในการช่วยแนะนำ แก้ไข และปรับปรุง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณโครงการร่วมมือทางวิชาการลาว-ไทย ไทย-ลาว ที่อนุเคราะห์ทุนในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณบรรดาเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศลาวในการให้ข้อคิดและชี้แนะแนวทาง ตลอดจนเอื้อเฟื้อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและความอนุเคราะห์ยิ่งแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ มารดา พี่สาวและพี่ชายที่ทำให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา พร้อมด้วยเพื่อนๆร่วมชั้นเรียน รุ่นพี่ และญาติมิตรสหายทุกคนที่พำนักอยู่ ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งช่วยให้ผู้ทำวิจัยสามารถเอาชนะความท้อแท้และอุปสรรคนานาจนกระทั่งสามารถก้าวสู่ความสำเร็จในการทำวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
คำย่อ.....	ฎ

บทที่

1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและสภาพปัญหา.....	1
1.2 ตำรวจวรรณกรรม.....	4
1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	5
1.5 สมมติฐานการศึกษา.....	5
1.6 กรอบความคิดการศึกษา.....	6
1.7 วิธีที่ใช้ในการศึกษา.....	10
1.9 การรวบรวมข้อมูล.....	11
1.10 การนำเสนอ.....	12
2 ปัจจัยภายใน.....	13
2.1 สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976-1990.....	13
2.1.1 สภาพทั่วไป.....	13
2.1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจระยะที่หนึ่ง ค.ศ. 1976-1978.....	14
2.1.3 การพัฒนาเศรษฐกิจระยะที่สอง ค.ศ. 1978-1980.....	18
2.1.3.1 ภาคเกษตรกรรม.....	19
2.1.3.2 ด้านการค้า.....	21
2.1.3.3 ภาคอุตสาหกรรม.....	22
2.1.3.4 การคมนาคมและขนส่ง.....	22
2.1.4 การพัฒนาเศรษฐกิจระยะที่สาม ค.ศ. 1981-1985.....	23

บทที่	หน้า
2.1.4.1 ภาคเกษตรกรรม.....	24
2.1.4.2 ด้านป่าไม้.....	26
2.1.4.3 ภาคอุตสาหกรรมและแร่ธาตุ.....	27
2.1.4.4 การคมนาคม ขนส่ง และการสื่อสารโทรคมนาคม.....	28
2.1.4.5 ด้านการค้า.....	30
2.1.4.6 ด้านการเงิน.....	30
2.1.5 การพัฒนาเศรษฐกิจระยะที่สี่ ค.ศ. 1986-1990.....	32
2.1.5.1 การปฏิรูปการผลิต.....	35
2.1.5.2 การปฏิรูปภาคเกษตรกรรม.....	36
2.1.5.3 การปฏิรูปด้านการค้าและการลงทุน.....	36
2.1.5.4 การปฏิรูปด้านการคลัง.....	36
2.1.5.5 การปฏิรูปด้านการเงิน.....	37
2.1.5.6 ภาคเกษตรกรรม.....	37
2.1.5.7 ด้านป่าไม้.....	39
2.1.5.8 ด้านการค้าและการลงทุน.....	40
2.1.5.9 ด้านการเงิน.....	43
2.1.5.10 ภาคอุตสาหกรรมและแร่ธาตุ.....	44
2.1.5.11 ภาคการคมนาคม ขนส่ง และการสื่อสารโทรคมนาคม.....	45
2.2 ความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตต่อลาว.....	46
2.3 ความช่วยเหลือของเวียดนามแก่ลาว.....	53
3 ปัจจัยภายนอก.....	57
3.1 การสิ้นสุดของสงครามเย็น.....	57
3.1.1 ดันกำเนิดของสงครามเย็น.....	57
3.1.2 ผลกระทบของสงครามเย็นต่อลาว.....	61
3.1.3 นโยบายต่างประเทศลาวช่วงสงครามเย็น.....	67
3.1.4 การสิ้นสุดของสงครามเย็น.....	69
3.1.4.1 แนวทางการปฏิรูปของมิคาอิล กอร์บาชอฟ.....	69
3.1.4.1.1 แนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจ.....	71

บทที่	หน้า
3.1.4.1.2 แนวทางการปฏิรูปการเมือง.....	71
3.1.4.1.3 แนวทางนโยบายต่างประเทศ.....	71
3.1.4.2 ผลการปฏิรูปเศรษฐกิจ.....	72
3.1.4.3 ผลการปฏิรูปการเมือง.....	74
3.2 การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา.....	78
3.2.1 ต้นเหตุความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา.....	78
3.2.1.1 ความขัดแย้งเรื่องดินแดนระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา.....	79
3.2.1.2 ความหวาดระแวงของกัมพูชาต่อเวียดนาม.....	79
3.2.1.3 ความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา.....	83
3.2.2 การใช้กองกำลังทหารเข้ายึดกัมพูชาของเวียดนาม.....	87
3.2.3 จีนทำสงครามสั่งสอนเวียดนาม.....	88
3.2.4 ท่าทีของลาวในกรณีความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา.....	90
3.2.4.1 ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน.....	91
3.2.4.2 ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทย.....	93
3.2.4.3 ผลกระทบต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับญี่ปุ่น.....	95
3.2.5 การถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา.....	97
3.2.4 การปรับนโยบายต่างประเทศของลาว.....	98
4 บทสรุปและบทวิเคราะห์.....	103
4.1 บทสรุป.....	103
4.2 บทวิเคราะห์.....	105
รายการอ้างอิง.....	108
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	113

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ตารางที่ 1	ผลผลิตจากการจัดตั้งระบบสหกรณ์ปี ค.ศ. 1977-1985.....	26
ตารางที่ 2	มูลค่าการส่งออกของลาวแต่ปี ค.ศ. 1976-1985.....	30
ตารางที่ 3	การประเมินรายได้แห่งชาติและผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ.....	32
ตารางที่ 4	การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายปี ค.ศ. 1986-1990.....	38
ตารางที่ 5	การเปรียบเทียบผลการผลิตภาคเกษตรกรรมระหว่างปี ค.ศ. 1988 และ 1990.....	39
ตารางที่ 6	การลงทุนของต่างประเทศในลาวแบ่งตามประเภทธุรกิจปี ค.ศ. 1988-1990.....	42
ตารางที่ 7	การส่งออกของลาวแต่ปี ค.ศ. 1988-1990.....	43
ตารางที่ 8	ดุลการค้าต่างประเทศของลาวปี ค.ศ. 1976-1991.....	55
ตารางที่ 9	หนี้ต่างประเทศของลาว ปี ค.ศ. 1976-1991.....	55
ตารางที่ 10	ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตแก่ลาวปี ค.ศ. 1975-1990..	56
ตารางที่ 11	ความช่วยเหลือต่างประเทศแก่ลาวในกรอบสองฝ่ายสปี ค.ศ. 2003-2004.....	101
ตารางที่ 12	ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของญี่ปุ่นต่อลาว ปี ค.ศ. 1996-2001.....	102

คำย่อ

ASEAN	Association of Southeast Asian Nations สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน)
COMECON	Council for Mutual Economic Cooperation องค์การว่าด้วยความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ (ประเทศสังคมนิยม)
CIS	Commonwealth of Independent States เครือจักรภพแห่งรัฐอิสระ (อดีตสมาชิกสหภาพโซเวียต)
CMEA	Council for Mutual Economic Assistance องค์การว่าด้วยความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ (ประเทศสังคมนิยม)
Cominform	Communist Information Bureau สำนักงานข่าวกรองคอมมิวนิสต์ (โคมินฟอรัม)
FEOF	Foreign Exchange Operations Fund กองทุนควบคุมอัตราการแลกเปลี่ยนเงินกิบ
FIMC	Foreign Investment Management Committee คณะกรรมการจัดการการลงทุนต่างประเทศ
GDP	Gross Domestic Product ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
GDP per Capita	Gross Domestic Product per Capita รายได้ประชาชาติต่อคน
ICP	Indochinese Communist Party พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน
IMF	International Monetary Fund กองทุนการเงินระหว่างประเทศ
JICA	Japanese International Cooperation Agency สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (ไจก้า)
KNUFNS	Kampuchean National United Front for National Salvation แนวร่วมแห่งชาติเพื่อเอกราชกัมพูชาแห่งชาติ
NEM	New Economic Mechanism กลไกเศรษฐกิจใหม่หรือกลไกเศรษฐกิจตลาด
NATO	North Atlantic Treaty Organization องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ

คำย่อ (ต่อ)

USAID	United States Aid for International Development กองทุนช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของสหรัฐอเมริกา
SEATO	Southeast Asia Treaty Organization องค์การสนธิสัญญาป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
PRK	People's Republic Kumpuchea สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

แผนที่ประเทศลาว

